

Henryk Skorowski, *Wolność, integracja, solidarność w nauczaniu społecznym Jana Pawła II*, Warszawa 2002, s. 232.

Nauczanie Jana Pawła II wnosi wiele istotowo ważnych zagadnień w nurt katolickiej nauki społecznej. Już na samym początku swego posłannictwa w encyklice *Redemptor hominis* (1979 r.) papież stwierdza, że misją Kościoła (tzn. podstawową jego drogą) jest człowiek. „Kościół nie może odstąpić człowieka, którego los – to znaczy wybranie i powołanie, narodziny i śmierć, zbawienie lub odrzucenie – w tak ścisły i nierozzerwalny sposób zespolone są z Chrystusem. A jest to również przecież każdy człowiek na tej planecie (...). Każdy człowiek w całej tej niepowtarzalnej rzeczywistości bytu i działania, świadomości, woli, sumienia i serca. Człowiek, który – każdy z osobna (gdyż jest właśnie osobą) – ma swoją własną historię życia, a nade wszystko swoje własne dzieje duszy (...) Człowiek w całej prawdzie swego istnienia i bycia osobowego, zarazem wspólnotowego jak i społecznego – w obrębie własnej rodziny, w obrębie tylu różnych społeczności, środowisk, w obrębie swego narodu czy ludu (a może jeszcze tylko klanu lub szczepu), w obrębie całej ludzkości – ten człowiek jest pierwszą drogą, po której winien kroczyć Kościół w wypełnianiu swojego posłannictwa.” (RH, 14). Ta problematyka zajmuje centralne miejsce w licznych dokumentach papieskich, jak i w jego przemówieniach.

Publikacja ks. prof. Henryka Skorowskiego jest próbą przybliżenia niektórych zagadnień z nauczania społecznego Jana Pawła II w aspekcie wolności, integracji i solidarności, zarówno lokalnej jak i globalnej. Autor, z wrodzoną sobie umiejętnością syntetycznego spojrzenia na współczesną rzeczywistość, dokonał głębokiej analizy nauczania papieskiego, wydobywając z niego definicję istoty misji Kościoła wobec świata, w którym wypełnia swoje posłannictwo. W tej definicji prof. Skorowski wyodrębnił trzy elementy, które poddał gruntownej analizie w poszczególnych częściach swego opracowania: 1) człowiek-osoba, będący drogą Kościoła, 2) naród,

który jest środowiskiem urzeczywistnienia się podmiotowości człowieka oraz 3) życie społeczne człowieka w jego kontekście polityczno-społeczno-gospodarczo-kulturowej rzeczywistości (s. 8n).

W pierwszej części książki (s. 13-64) Autor szeroko omawia problematykę praw człowieka. Przytaczając opinię prof. J. Majki, który twierdzi, że Jan Paweł II „przez wielu jest uważany za papieża praw człowieka”, prof. Skorowski podjął szczegółową analizę najważniejszych kwestii problematyki praw człowieka w ujęciu papieża (s. 13). Fundamentem tych praw jest godność osoby ludzkiej (s. 14). Ten punkt wyjścia wyznacza absolutną i integralną koncepcję praw człowieka, a w jego katalogu (s. 19) Autor zwraca szczególną uwagę na kwestię wolności człowieka (s. 30), a zwłaszcza jego wolności religijnej. Analizując przedmiotową treść prawa do wolności religijnej (s. 38), będącej filarem praw człowieka (s. 43) mocno akcentuje, że „dla Jana Pawła II wolność religijna jest podstawą innych wolności w tym sensie, iż z jednej strony sama w sobie jest ona najgłębszym i najbardziej osobistym wymiarem wolności, w tym samym stopniu, w jakim dotyka ona najbardziej intymnej sfery ducha, podtrzymuje głęboko zakotwiczoną w każdej osobie rację bytu innych wolności”, z drugiej zaś strony biorąc pod uwagę sam jej przedmiot, który dotyczy sfery wewnętrznej i zewnętrznego zachowania się człowieka, praktycznie zawiera on w sobie inne podstawowe wolności człowieka. Stąd należy w pełni zgodzić się ze stwierdzeniem papieża – pisze prof. Skorowski, że: „cywilne i społeczne prawo do wolności religijnej, dotykając najgłębszej sfery duszy, staje się niejako punktem odniesienia i probierzem innych wolności. Chodzi tu bowiem o poszanowanie zazdrośnie strzeżonej autonomii osoby i umożliwienie jej postępowania według własnego sumienia, zarówno w wyborach dotyczących życia osobistego, jak i życia społecznego” (s. 45). To stanowisko Jana Pawła II jest bezpośrednio wyrażone w tytule Orędzia do Sekretarza Generalnego ONZ: *Wolność religijna podstawą praw ludzkich* (s. 46).

W drugiej części publikacji (s. 67-187), opracowanej wraz z Januszem Włodarczykiem poddano analizie problematykę narodu w aspekcie tendencji globalizacyjnych i integracyjnych. Autorzy opracowania zgodnie stwierdzają, że Kościół w swoim społecznym nauczaniu zawsze podkreśla pozytywne aspekty tych procesów ale ich nie absolutyzuje. Przeciwnie: twierdzi, że „naród pozostaje w dalszym ciągu podstawowym elementem składowym współczesnego życia społecznego i żadne procesy nie mogą doprowadzić go do unicestwienia” (s. 70). W nauczaniu społecznym Jana Pawła II w tej kwestii „można wyodrębnić trzy fundamentalne nurty. Pierwszym z nich jest powiązanie problematyki narodu z szeroko rozumianą tradycją i to

w podwójnym wymiarze: biblijnym i polskim. Drugi nurt nauczania Jana Pawła II dotyczy syntetyzującego i ogólnego rozumienia narodu. Wreszcie trzeci nurt to wizja narodu ojczystego wydobywana i analizowana w szczególny sposób w czasie pielgrzymek do ojczystego kraju. Dodać przy tym należy, iż papież ujmuje problematykę narodu we wszystkich akcentowanych nurtach właśnie w wymiarze aksjologicznym, tzn. w sferze jego faktycznej wartościowości. Można zatem powiedzieć, że aksjologiczne ujęcie narodu jest istotą całego nauczania Jana Pawła II o narodzie” (s. 70n.).

Trzecia część opracowania dotyczy problematyki życia społecznego (s. 191-221). Rzeczywistość społeczna, będąca koniecznym i nieodzownym kontekstem życia człowieka, traktowana jest przez Autora, jako „układ złożony, o bogatych formach wewnętrznego funkcjonowania, co oznacza, iż wyznaczają go liczne składniki, z których najważniejsze to wielorakie struktury i instytucje, służące zaspokajaniu różnych potrzeb człowieka oraz sami ludzie jako jednostki i wspólnoty osób w różnorodnych swoich odniesieniach i relacjach” (s. 191). W tak ujętej rzeczywistości wyodrębniono trzy zasadnicze jej płaszczyzny, a mianowicie: polityczną, gospodarczą i kulturową, stanowiące ważne kwestie społeczne, o ogromnym ciężarze gatunkowym. Szczegółowe analizy wartości podstawowych, takich jak: solidarność, poszanowanie mniejszości i kwestia sprawiedliwości w życiu społecznym stanowią podsumowanie rozważań nad wybranymi zagadnieniami ze społecznego nauczania Jana Pawła II.

Całość opracowania zamyka bogaty wykaz bibliograficzny (s. 225-232), w którym Autor wyodrębnił: nauczanie Jana Pawła II, dokumenty społeczne Kościoła i literaturę pomocniczą. Książka posiada format A5 i została wydana w kolorowej oprawie.

Ks. Janusz Mierzwa